

viatges

Haridwar. Els pelegrins, la majoria vestits de taronja, fan rituals al riu Ganges.

L'Índia,

Namaste, satserical
(«Hola» en hindi i en panjabi)

un gran país i un país gran

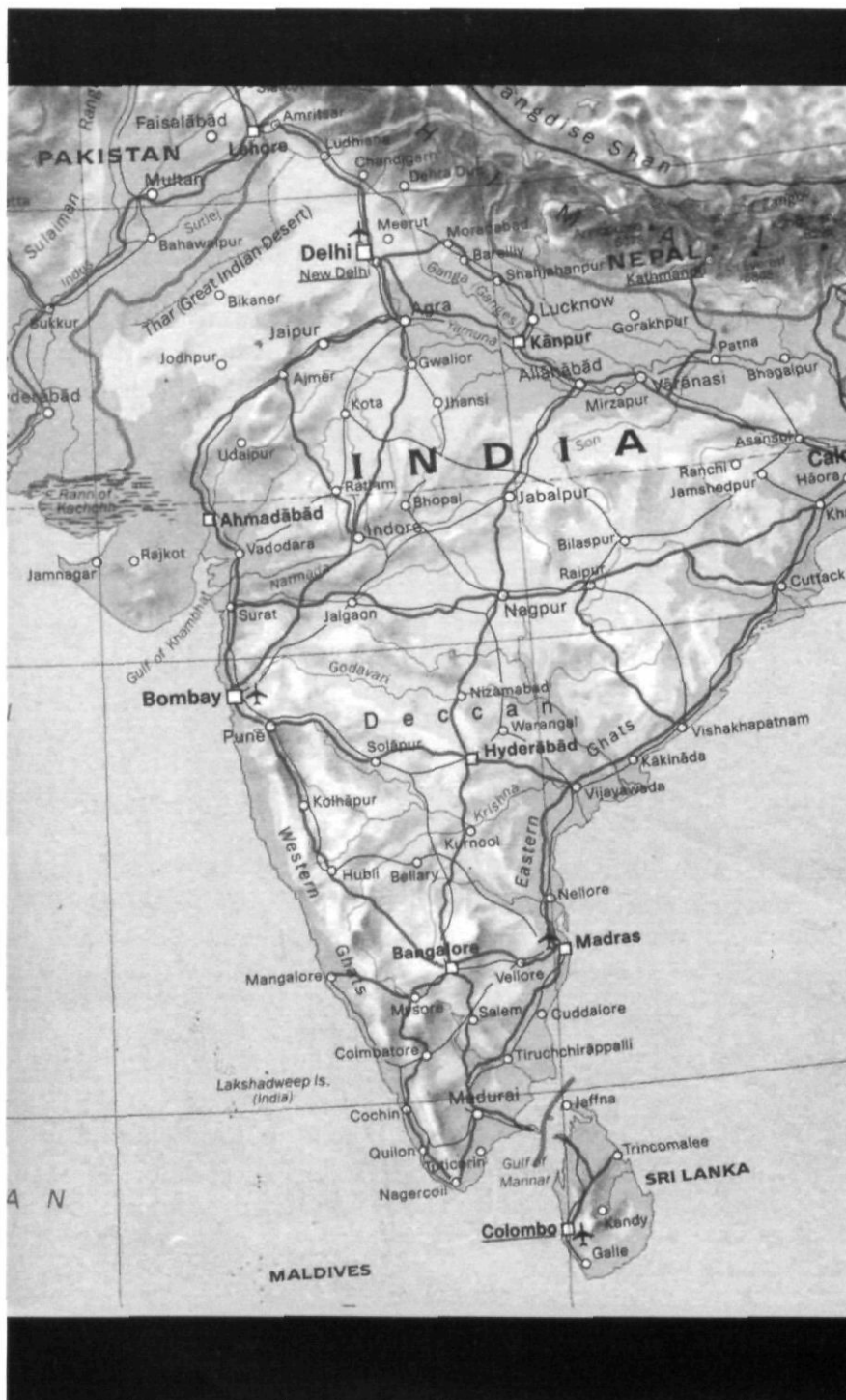
Eloi **Domínguez** — És gran, plural, caòtica, tranquil·la, creient, hospitalària, vegetariana, sagrada, colonial, ancestral, viva... Els carrers són plens de fum, *rickshaws*, autobusos, bicicletes, gent, turbants, *silvars Kamises*... A les estacions, gent, trens, venedors ambulants, te... Les religions i els déus van des de Shiva fins als sikhs, passant per budistes, hindús, musulmans, jainistes, vaques, cerimònies, cants, mesquites, *gurdwara*, minarets, temples... El paisatge és verd, aigua, calor, rius, grans extensions planes, agricultura, indústria, arròs... El menjar consta de verdures, *roti*, *xapati*, te, *pakhora*, espècies, curri, iogurt, tabac... S'hi parla panjabi, hindi, anglès, rajasthani, bengalí, etc.

L'Índia és un gran país i alhora un país molt gran. Hi viuen aproximadament uns mil milions de persones i les previsions indiquen un creixement de la població elevat. Els experts diuen que aviat superarà la Xina en nombre d'habitants. Certament, és una sensació que es percep. Tret de les poblacions rurals, a les grans ciutats, les riuades de gent, de cotxes de *rickshaws*, de bicicletes i, en algunes, de vaques, transmeten una sensació de caos, de multitud; però es tracta d'un caos harmònic i organitzat amb unes lleis que escapen al nostre enteniment.

El viatge de què parlo només fa referència al nord de l'Índia. Començà el 27 de juny. Després d'unes quantes hores de viatge, vam arribar a l'aeroport de Delhi a les 12 de la nit. A diferència del que ens havien dit, la sensació era de calma i de tranquil·litat; no hi havia bullici ni multitud de gent. La sotragada de la calor en baixar de l'avió tampoc no es notà tant com imaginàvem; des-

Mirpurlakha, poble rural al districte de Nawan Shaheer.
Interior del pati d'una família.

prés descobriríem que aquella primera impressió era falsa. Allà ens esperava l'oncle de la Sarabjit amb una camioneta i aleshores va començar un altre viatge d'unes quantes hores més. Malgrat que era fosc, sí que vam poder veure la sortida de Delhi: grans avingudes, carreteres amples i obres, un veritable laberint. La destinació era Mirpurlakha, un petit poble rural al districte de Nawanshaher, a l'estat del Panjab.

El Panjab: la descoberta del sikhisme

És una regió poc coneguda de l'Índia, sol ser un estat de pas per arribar a algunes zones més turístiques del país, com Daramshala o altres reductes de la religió budista i dels exiliats tibetans, o també com un lloc de trànsit per als viatgers que busquen impregnar-se de la part més muntanyosa de l'Índia, on Himàlaia

s'endinsa per les terres limítrofes amb el Pakistan i el Nepal.

El Panjab, com tots els llocs del món, cal conèixer-lo per dins: veure els pobles petits, la vida rural de les famílies... Constitueix un Estat en què la religió dominant és el sikhisme, religió que segueix els preceptes de Guru Nanak. És curiós que, tot i que una gran part de l'emigració índia prové d'aquest estat, tinguem poc coneixement dels seus costums i dels seus trets diferencials amb la resta de l'Índia. La població panjabi ja va escollir fa molts anys l'estratègia d'emigrar a llocs estrangers i actualment en podem trobar colònies importants al Canadà, a Anglaterra i, de forma més propera, a algunes poblacions gironines com Olot.

En aquesta part del viatge la companyia d'una noia que els coneixia molt bé i la d'una noia olotina d'origen panjabi ens va permetre endinsar-nos en un univers peculiar, com també poder viure de manera més intensa i propera tot allò que ens impressionava.

Com a estat, hi ha una diferència considerable amb altres llocs de l'Índia. És un dels estats més rics, on les famílies poden gaudir de construccions sòlides —gràcies, en part, a l'ajuda que reben dels familiars que viuen a l'exterior—, de subministrament elèctric més o menys generalitzat, i de grans plantacions d'arròs.

Pel que fa a la cultura, està bastant marcada per la religió. Els sikhs són amables i hospitalaris. Com a senyal del seu esperit comunitari donen menjar sempre que van a pregar al *gurdwara*, el lloc de culte sikh. En els temples més petits es tracta simplement d'un dolç per picar, però als temples més grans, com el Temple Daurat, hi ha servei de cuina gratuït durant tot el dia. Precisament, una de les etapes més impressionants del viatge va ser poder entrar al Temple Daurat, el lloc més sagrat de la religió sikh. És un lloc de pelegrinatge, a la ciutat d'Amritsar, un gran complex litúrgic.

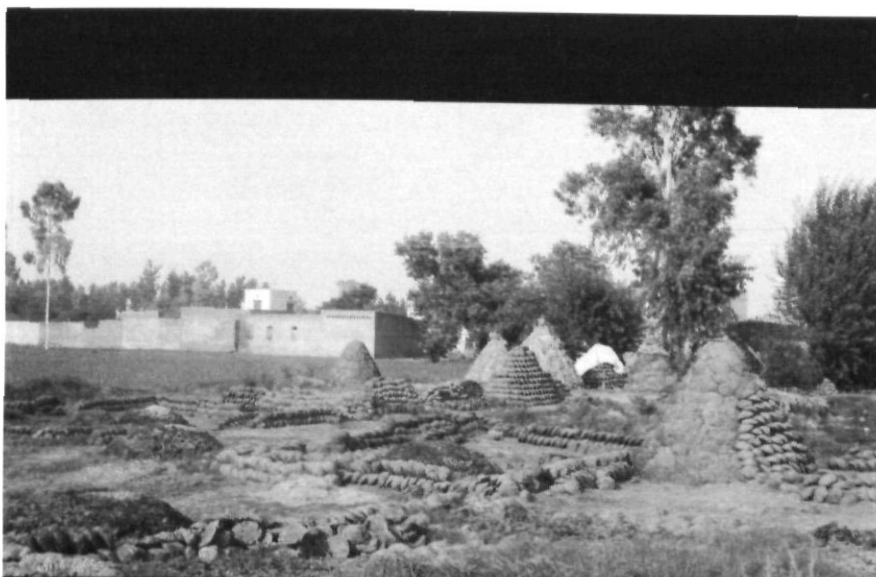
Després de cobrir-se el cap amb un mocador com a senyal de respecte, s'accedeix al temple travessant una petita bassa per mullar els peus. L'entrada és a través d'una escalinata fins que s'arriba

a una arcada que emmarca la majestuositat del temple. El daurat del temple contrasta amb la resta, que desprèn una blancor radiant entre les parets i el marbre blanc de terra. Gent per tot arreu, però sense aglomeracions. El complex s'estructura a partir d'un llac al voltant del qual es poden anar llegint històries i veure inscripcions de tot tipus; en un lloc concret del temple les persones es banyen per tal de purificar-se, segons explica el ritual sikh; les dones també poden fer-ho, però en una part coberta.

Al centre del llac hi ha el temple que conté el llibre sagrat del sikh, el *Guru Granth Sahib*. Aquí vàrem poder assistir al vespre a una cerimònia espectacular, la tancada del llibre sagrat. Fidels i creients transporten el llibre des del temple central del mig del llac fins a una altra estança del complex enmig de cants i pregàries. Els devots gairebé es barallen per tal de poder portar el llibre a les espatlles. Segons la religió, mai ningú no pot tenir el cap per sobre el llibre, és per això que el transporten en una mena de tron petit i sempre per sobre de les espatlles.

El sikhisme és una religió força recent, aproximadament de mitjan segle XV. Al llarg de la seva història ha tingut deu gurús, l'últim dels quals va dir que a partir d'ell tots els fidels i creients venerarien el llibre sagrat en què hi ha les escriptures sagrades escrites en llengua gurmukhi.

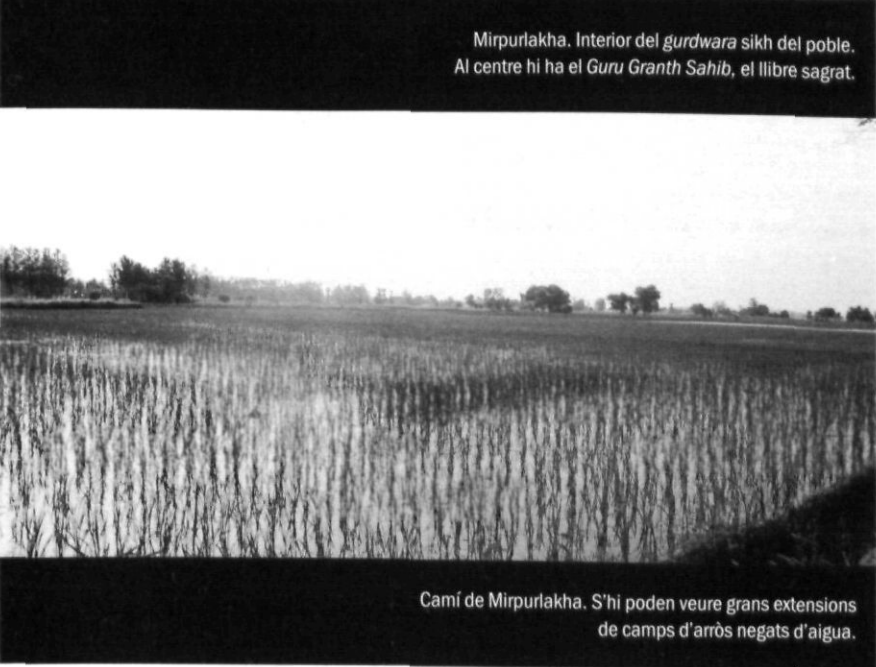
D'Amritsar vam continuar cap a l'última parada que fariem al Panjab, va ser a Chandigarh, capital compartida entre els estats del Panjab i Hariyana. És una ciutat nova, construïda arran de la partició del Panjab, que va tenir lloc el 1947. L'antiga capital, Lahaur, va passar a formar part del Pakistan i va ser aleshores quan va ser necessari crear una nova capital, que va ser dissenyada de manera gairebé simètrica per dos arquitectes americans seguint la idea de la ciutat-jardí, una ciutat amb grans avingudes que pogués combinar espais verds i zones enjardinades amb espais de negoci i zones d'habitatges i on el concepte de barri fos l'eix d'ordenació territorial. Després va continuar el projecte urbanístic

Mirpurlakha. Camp on s'assequen els excrements de vaca per després utilitzar-los de combustible per al foc.

Mirpurlakha. Interior del gurdwara sikh del poble. Al centre hi ha el *Guru Granth Sahib*, el llibre sagrat.

Camí de Mirpurlakha. S'hi poden veure grans extensions de camps d'arròs negats d'aigua.

Le Corbusier, que va decidir dividir la ciutat en disset sectors i va intentar concebre-la com un tot, i també va dissenyar alguns dels edificis més emblemàtics de la ciutat. Passejar per Chandigarh és un parèntesi en el ritme de vida de l'Índia: és una ciutat neta, ordenada, verda, cara; però les distàncies són molt llargues, està pensada per desplaçar-s'hi amb cotxe, els recorreguts es fan llargs i feixucs si es va a peu. El Panjab va ser una de les parts més enriquidores del viatge: el nostre primer contacte amb l'Índia, els nostres primers contactes amb la gent, amb el menjar, amb el te, amb la calor, amb el ritme de vida, amb el panjabi i també amb l'anglès.

Les muntanyes del nord: el reducte budista i l'exili del poble tibetà

Sortint del Panjab ens vam dirigir cap a l'estat de més al nord, Himachal Pradesh. El destí va ser la ciutat de Daramshala, en concret Mac Leod Ganj, lloc on l'Índia va deixar assentar el poble tibetà exiliat a causa de la invasió xinesa. En aquest lloc i en l'aproximació a la part més muntanyosa el clima canvia, ja no és tan calorós, el tipus de construcció i les carreteres també són diferents.

A banda d'un paisatge natural sublim, es viu la cultura tibetana, encara que de manera força turística. La religió budista, els *gompes* (monestirs), els *stupa* i les banderes de pregària s'escampen per les muntanyes i boscos.

Els tibetans intenten mantenir el seu govern a l'exili; es pot veure i passejar per la ciutat governamental i fins i tot, si es té sort, concertar una entrevista amb el Dalai Lama. Però n'hi ha prou veient l'essència d'un poble que pateix un exili fatal, que és un més dels molts pobles refugiats d'aquest món.

És recomanable la visita a un museu que explica amb documents visuals la fugida dels tibetans i el model de vida d'aquesta cultura tan ancestral, així com el saqueig que el govern xinès va fer per tal d'unificar ideològicament tot el territori.

A Mac Leod Ganj, els homes i dones mantenen el vestit tradicional; es poden tastar els *momos*, un plat fet de pasta en el qual s'emboliquen verdures o carn; es poden comprar tota mena de teixits i penjolls de mil colors i maneres. Els tibetans s'han adaptat al turisme i els estrangers en els dos carrers principals de la ciutat. Un lloc que realment ens va impressionar va ser la Vila de l'escola tibetana de refugiats.

És un gran complex on nois i noies d'origen tibetà segueixen un ensenyament propi, que no forma part del sistema educatiu de l'Índia. És una escola privada i per tant la majoria d'alumnes són apadrinats per persones d'altres països, ja que si no es podrien pagar la matrícula.

Aquest petit Tibet és un lloc de sensacions plàcides i hospitalàries on es percep el respecte profund dels tibetans per tot, com també es pot comprovar el desencant de ser un poble refugiat. La situació provisional de desplaçats sembla que cada vegada és més perenne i veuen difícil la possibilitat de retorn a la seva terra.

Les muntanyes d'Himachal, l'essència de l'hinduisme

El pròxim destí va ser Haridwar i després Rishikesh. Són dues ciutats situades a la falda de les muntanyes i constitueixen l'entrada del riu Ganges a la plana, després del descens de l'Himàlaia; per tant és el lloc on el riu és més pur i també, tot s'ha de dir, més net.

Aquest és el lloc on la mitologia hindú situa el naixement del riu i algunes de les grans accions i episodis dels déus hindús com Shiva. És el lloc del nord de l'Índia on es venera més aquest déu. El culte a Shiva es representa amb un *lingam*, és a dir, un símbol fàl·lic, que representa Shiva, envoltat d'una vagina, que representa Parvati, la seva dona. És el símbol de la creació i de la destrucció alhora, ja que Shiva encarna aquests dos aspectes.

Aquí vam poder començar a veure el que és realment un temple hinduista. Res a veure amb el que havíem vist fins aleshores, els temples budistes i els *gurdwara* sikhs; al contrari: bullici, multitud, xivarri, olors, *lingam*, color

taronja, pertot déus pintats d'una pasta vermellosa... fins i tot alguns semblen una veritable atracció de fira. És un altre concepte de religió, els temples hinduistes són vius i concorreguts, no són un lloc de recollida espiritual. Entrar en un temple pot ser un veritable trencaclosques incompreensible: multitud de déus de colors diversos, amb moltes cames i molts braços, envoltats d'animals i vestit amb indumentàries ben curioses. Amb un bon guia, o un bon llibre, es pot anar desferent una mica l'entrellat de tot aquest univers religiós; si no, es converteix en un repte pràcticament insuperable.

A Haridwar vam assistir en plena època de peregrinació a una cerimònia d'agraïment al riu Ganges i a la deessa Ganga ben bé al costat del riu, a les escales que hi ha preparades per a aquesta finalitat. Els milers de pelegrins que eren allà, després de recitar uns cants en honor a la deessa, van començar a fer un ritual d'ofrenes de foc, que protagonitzava un sacerdot vestit de blanc, i també ofrenes de flors amb una llàntia que dipositaven a l'aigua i que el corrent s'emportava riu avall. Per a l'hinduisme, el Ganges representa una via d'assolir el paradís i d'alliberar-se del cicle de la reencarnació; per a ells, el riu, com altres elements de la natura, és sagrat, és un espai on poden retrobar-se i comunicar-se, a través d'ofrenes, amb els seus avantpassats.

La sensació fou com la que té un nen quan mira alguna cosa que el sorprèn: amb els ulls oberts, amatent a tot el que succeïa i sentia. La gent, amb una amabilitat extrema, intenta explicar-te el perquè de tot allò, el sentit que té; una tasca difícil per a un neòfit occidental.

Precisament, des de Haridwar vam fer el nostre primer viatge en tren fins a Gorakhpur, a prop de la frontera nepalesa de Sonauli. El viatge va durar quinze hores. Les estacions de l'Índia són bullicioses: moltes persones esperen els seus trens carregades de paquets i estirades per terra, riuades humanes inunden les andanes i els trens, d'una llargada gairebé infinita, circulen a velocitats reduïdes per les vies. Cal tenir una mica de pràctica per aclarir-se a les estacions: cal saber tot el ritual

que s'ha de fer a l'hora de comprar els bitllets, a l'hora de saber els horaris del tren i també a l'hora de trobar el nom en les llistes de passatgers que hi ha penjats en els vagons del tren. La gent s'apilona a les petites portes del tren per entrar-hi i per agafar lloc al més aviat possible. Un cop a dins sembla que l'ambient torna a la normalitat: la gent comença a parlar als compartiments, que estan tots comunicats, els venedors ambulants comencen a passar i ofereixen menjar i te. Aquesta venda arriba al seu punt culminant quan el tren es para en una estació.

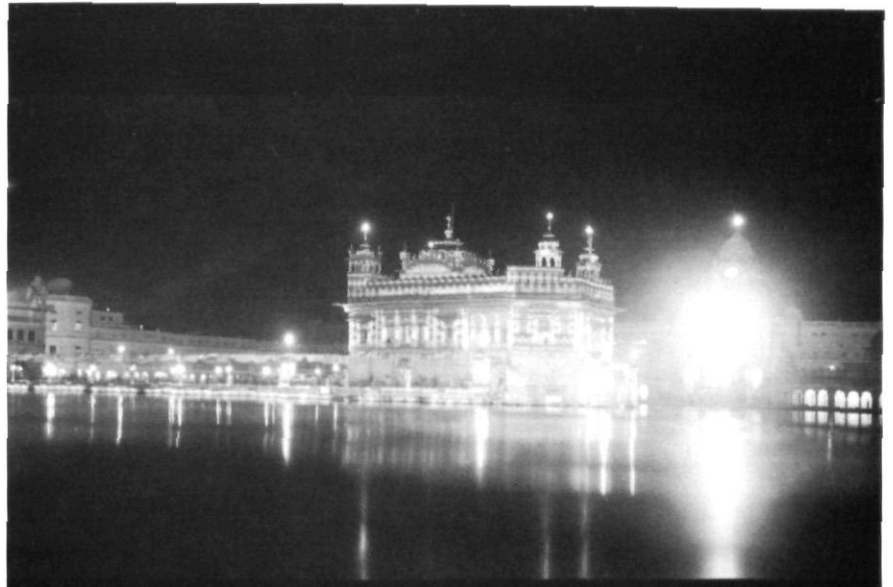
Les finestres s'acumulen amb venedors cridant i oferint una gran varietat de productes i cada venedor ho fa amb una cantarella pròpia perquè la seva veu ressalti per damunt de les altres.

Després de fer una visita breu al Nepal, tornarem a entrar en territori indi per una altra frontera i vam anar en direcció a Calcuta en tren. Va ser un viatge llarg i pesat.

Calcuta: el passat colonial i la cruesa de la pobresa

La imatge fou la d'una gran metròpoli amb molta gent i amb un regust bastant occidentalitzat, fruit dels anys de colonització anglesa, durant els quals Calcuta fou la capital de l'Índia. S'hi poden veure grans edificis, palaus, jardins... Els mateixos indis la consideren la ciutat de la cultura i les lletres. Allà visqué l'escriptor Rabindranath Tagore, i també hi ha un gran complex cultural on fan cinema, teatre, dansa, reciten poesia i fins i tot hi ha un planetari.

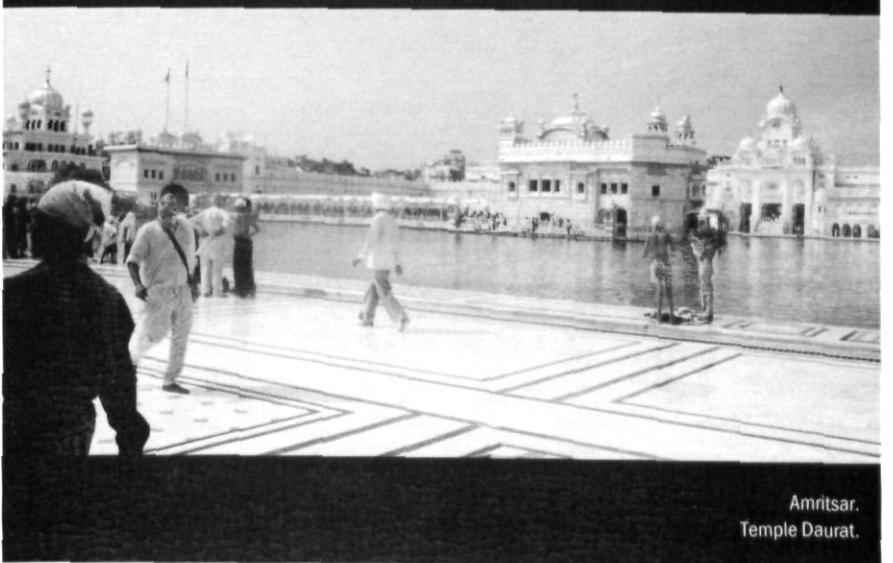
Calcuta es divideix en dues grans parts separades pel riu Hooghly, que la parteix. A la riba dreta hi ha pròpiament la ciutat i a la riba esquerra hi trobem els polígons industrials i la gran estació de ferrocarril de Howrah, un lloc atapeït de viatgers que van i vénen de les andanes. El gran pont de ferro que travessa el riu constitueix una imatge ben coneguda de la ciutat, així com els taxis que hi circulen. Es tracta de cotxes Ambassador, molt amples i tots de color groc; en circulen moltíssims. Junta-ment amb el metro, de disseny rus i

Amritsar, Temple Daurat. Vista de nit del Temple Daurat al centre del llac, durant el dia a dins del temple hi ha els sacerdots recitant el llibre sagrat.

Amritsar, Temple Daurat. Un grup de fidels ajuden a transportar el llibre sagrat des del temple central a una altra estança del complex. Aquesta cerimònia es repeteix cada dia al matí i a la nit.

Amritsar.
Temple Daurat.

Amritsar. Milers de creients assisteixen cada dia al temple.

inaugurat el 1984, els busos, els ferris que travessen el riu, i el tramvia són els mitjans de transport de la població.

Però, segurament, Calcuta –Kolkata, com l'anomenen els indis– és coneguda sobretot per l'obra que hi va fer la mare Teresa. El convent de les monges de la mare Teresa és un punt de trobada de religioses d'arreu del món que veuen un vessant més social de la religió i treballen en pro de les castes menys afavorides i dels intocables o dels que no tenen casta. Estic convençut que no vam veure ni l'1% de tota la pobresa que hi pot haver. Es concentra sobretot a les zones perifèriques de la ciutat. Per aquesta raó Calcuta és la destinació de molts voluntaris que van a treballar en els diferents projectes amb dones i nens i nenes de la mare Teresa.

Tot i que el sistema de castes està prohibit per la constitució, es continua *perpetuant per tradició*. A Calcuta, per poc que es conegui aquest sistema d'organització social, es poden veure i viure escenes i imatges que realment demostren que els sense casta, els intocables, malviuen gràcies a la caritat dels altres i que estan abocats inexorablement a un destí que no canviarà: només poden fer unes feines concretes, les que algunes organitzacions els donen, i alguns viuen al carrer en petits coberts de plàstic amb les seves famílies. És una situació realment dura i molt assumida per tothom. Probablement, fins a Calcuta no havíem vist encara la cruesa de la pobresa ni de les grans bosses de marginació que es poden generar en una gran ciutat. Gran part d'aquests intocables provenen de l'estat veí de Bihar, un dels estats més pobres del subcontinent. A causa de la pobresa, molts homes van emigrar a Calcuta per treballar-hi.

La ruta de les grans ciutats: Benarès i Agra

La pròxima parada va ser Benarès i a continuació Agra, dos dels destins més turístics del país: pel que té de sagrada per als hinduistes la primera, i l'altra, pel Taj-Mahal.

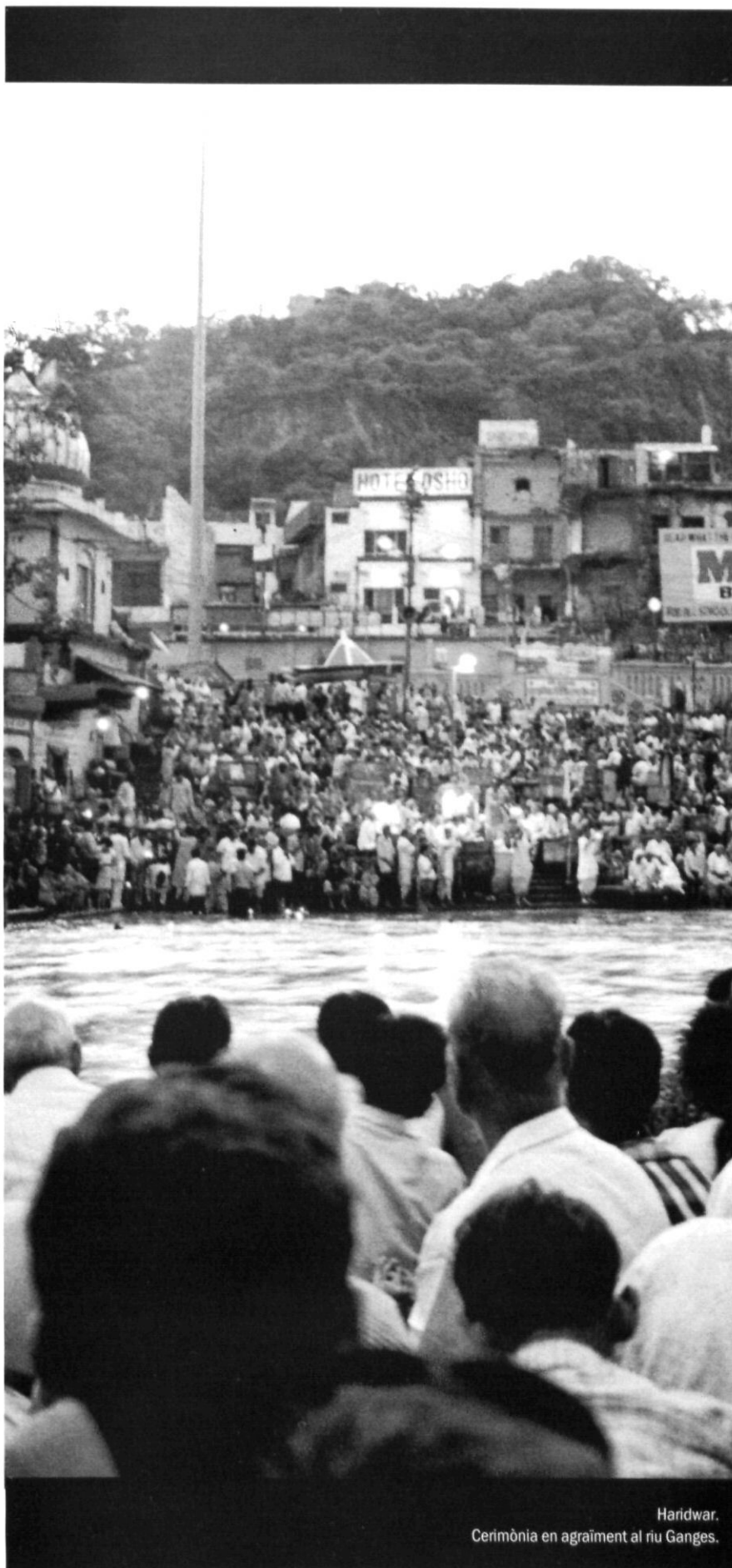
Benarès és una ciutat que s'estén a la riba del riu Ganges. És un lloc

sagrat per a la religió hinduista i el lloc escollit on molts creients van a morir. Benarès simbolitza el passaport segur per a la salvació del cicle de reencarnacions. Els crematoris de la ciutat no paren durant tot el dia. N'hi ha dos: un és de llenya i l'altre és elèctric, per a les famílies que no es poden pagar una cerimònia amb llenya. Pels carrers estrets i atapeïts de gent passen cadàvers tapats amb llençols blancs que són transportats per persones de casta intocable i vestits de blanc. Com que la mort es considera una cosa impura, només els intocables poden tocar cadàvers, ells són els encarregats de preparar les pires funeràries. La idea i el culte a la mort impressionen, són totalment diferents; la mort és una salvació del cicle de reencarnacions, un moment per retrobar-se amb els avantpassats.

Tot i que les escenes són tristes no són de dolor desmesurat, sinó que més aviat transmeten placidesa, harmonia i solemnitat.

A banda dels crematoris, Benarès és un gran centre de peregrinació, hi ha multitud de temples, com també és usual veure molta gent que fa cerimònies de purificació cada dia al riu. És un lloc per impregnar-se de l'essència de la religió i del model de vida dels hinduistes. Al llarg de la riba del riu s'hi estenen les *ghat*, les escales que serveixen per fer els rituals. En l'època seca es veuen molts escalons i es pot anar d'unes a les altres per un passeig; en canvi quan el riu va ple, estan força submergides i només se'n veu una part.

L'altra gran ciutat, a unes quantes hores en tren, és Agra, coneguda pel Taj-Mahal, un monument funerari que va construir l'emperador Shah Jahan per a la seva esposa morta. La història explica que la dona de l'emperador, la princesa Mumtaz Mahall (literalment vol dir 'elegida del palau'), es va morir després de donar a llum al seu catorzè fill. L'emperador, desconsolat per la mort de la seva estimada, li va prometre que construiria per a ella el millor i més gran monument que mai s'havia construït. El Taj-Mahal és una barreja d'estils arquitectònics àrabs i hindús. A Agra ja es pot començar a respirar i a palpar la grandiloqüència i

Haridwar.
Cerimònia en agraïment al riu Ganges.

la magnificència de la dinastia d'emperadors dels Mughals, una nissaga de regnants que va governar aquesta part de l'Índia durant els s. XVI-XVII. Aquesta família, originàriament de religió musulmana, va anar integrant i sintetitzant totes les religions del país i va construir alguns dels grans monuments que encara avui es poden visitar, com el Taj-Mahal, el Fort Vermell i altres palaus. També a Delhi es pot veure una gran fortificació del mateix estil.

El Taj-Mahal és un monument impressionant, majestuós, simètric, imponent i que sembla que flota en l'aire. Està situat a la vora del riu Yamuna, un altre riu sagrat, i no té res darrere l'horitzó que permeti comparar-lo amb cap altra construcció; això li dona un aire de pesantor, perquè el material de què està fet és el marbre, però alhora també una sensació d'ingravedesa pel color blanc i també perquè darrere només s'hi veu cel. Diuen que just a l'altra banda del riu, l'emperador Shah Jahan volia construir també el seu propi mausoleu per estar a prop de la seva esposa. Havia de ser una construcció igual que el Taj-Mahal però en negre. Finalment, no fou així, ja que el seu fill el va fer presoner i està enterrat al costat de la seva esposa.

Agra és una ciutat molt preparada per al turisme. Hi ha hotels, pensions i restaurants de totes les categories i estan escampats a la vora del Taj. Tot

i que la majoria de visitants són turistes estrangers, també és bonic veure com els mateixos indis s'hi passegen igual d'embadalits.

El Rajasthan: el món oriental per excel·lència

És la part més màgica i més oriental, entesa com l'entenen nosaltres. És el lloc des del qual, quan som nens, ens imaginem que vénen els reis de l'Orient.

Palaus escampats arreu, forteses, rajàs... un estil de vida, una organització social ben diferent d'altres llocs de l'Índia. El paisatge també canvia: el Rajasthan comença a introduir-se en el desert de Thar, la vegetació és més àrida i alguns poblats semblen extrets de llibres o recorden algunes ciutats o fotografies del Marroc.

En aquesta zona la fesomia de les persones també és diferent: són de pell més negra i el caràcter és una mica més descarat, interpel·len més la gent, especialment les dones, tenen un altre aire i les vestimentes també canvien, són bastant més acolorides i alegres.

Abans de marxar ens queden tres dies per poder estar a Nova Delhi i veure la gran capital. La ciutat combina grans espais verds i grans avingudes amb carrerons estrets, atapeïts i contaminats; combina grans botigues

de firmes internacionals amb mercats i petites botiguetes plenes d'objectes, teles, bosses..., i grans àrees de negoci amb sectors veritablement pobres. A Delhi les distàncies són llargues, qual-sevol trajecte implica tres quarts d'hora de *ricksshaw*. És sorprenent que hi hagi pocs accidents, o almenys no se'n veuen, perquè sembla impossible poder conduir d'aquella manera entre tota la multitud de vehicles, de vaques i de gent sense atropellar ningú o sense xocar amb cap altre cotxe. La veritat és que amb dos dies la ciutat se't menja i cal escapar-se'n una mica i anar a veure llocs més tranquils, com per exemple el temple de Lotus o el Qutb Minar, ambdós llocs als afores de la ciutat i on es pot respirar un aire més pur i un ambient més relaxat.

Després de dos mesos de sensacions i moltes imatges i records, l'avió i els aeroports ens retornen a la nostra vida. Tornem amb la motxilla plena de vivències i experiències. De l'Índia, en queda la imatge d'un país superpoblat, hospitalari, ancestral i radicalment diferent del que és el nostre món, un lloc on és possible la convivència en harmonia de diferents llengües, religions i cultures sense gaires problemes. Una visita més que recomanable, enriquidora i inoblidable.

Eloi Domínguez i Portabella

Haridwar. Milers de pelegrins assisteixen a la cerimònia tot recitant cants i oracions.